Oud en Nieuw op Aruba

Oliebollen, dandé en soppi cabrito

Een lekkere oliebol, appelbeignet of kopje soppi cabrito, het hoort allemaal bij de viering van Oud en Nieuw op Aruba. Speciale gerechten voor kerst- en Oud en Nieuwviering horen bij de cultuur van een land, evenals de gewoonten en het bijgeloof. Ooit gehoort van boyo, een zoete cake die bij het hoofdgerecht gegeten wordt?

De populaire ayaca heeft iedereen vast wel eens geproefd. Het is een typisch Zuidamerikaans gerecht, waarvan de ingrediënten per land verschillen. Op Aruba wordt de vulling van de ayaca meestal met kip en fijngesneden varkensvlees gemaakt. De pruimen en cashewnoten geven aan deze vulling de speciale smaak, evenals het maïsdeeg. Het geheel wordt in bananenbladeren verpakt. Bijna alle traditionele Arubaanse gerechten worden met schape- of geitevlees gemaakt. Vroeger was er namelijk niet zoveel keus.

Even overstappen naar de viering van Oud en Nieuw in Nederland. In een oud kookboek staan de recepten van borstplaat, speculaas, sneeuwballen en Nieuwjaarsrolletjes gebroederlijk naast die van paasgerechten als kukelhaantjes en duivelskater. De meeste mensen houden het echter bij de vette, maar oh, zo lekkere oliebol of appelflap. Lang niet iedereen bakt zelf, maar ze zijn op diverse plaatsen te koop. In het nieuwe jaar gaan we op dieet!

TRADITIES

Tradities en bijgeloof bij het vieren van Oud en Nieuw zijn in Nederland jammer genoeg vrijwel geheel verdwenen, op een enkel gebruik als bijvoorbeeld het midwinterhoornblazen in Twente na. De Nieuwjaarsconférence op de televisie de 31e is ondertussen wel standaard geworden, maar wordt lang niet door iedereen gewaardeerd.

Op Aruba leven tradities nog, en hoé. Het brandschone, pas geschilderde huis wordt gemopt met *awa di suerte*, te koop bij de botica. Het is een gekleurd watertje dat zeker geluk zal brengen. *Awa di suerte* komt in allerlei variaties: je kan flesjes kopen om meer geld is een schoonmaakmiddel dat heel zoet ruikt. Het mopwater moet wel ver van het huis in de tuin worden weggegooid, anders bestaat de kans dat het ongeluk van het voorgaande jaar blijft.

ONDERGOED

Er zijn nog talloze voorbeelden van bijgeloof, zoals het springen over brandend wierook voor het huis, het ophangen van een kleine aloëplant boven de deur en het dragen van gele kleding of ondergoed. Ook wordt het ondergoed vaak binnenstebuiten gedragen om de levensgezel ook dit jaar te kunnen behouden. De aanschaf van nieuwe kleren, naar de kapper en het wassen van de auto, al is het vlak voor middernacht hoort er ook bij.

Een kalender mag niet worden opgehangen voor de le januari, en na het slaan van de klok van twaalf uur, moeten er twaalf druiven gegeven worden. Eén voor elke maand, en er moet een wens per maand gedaan worden. Ook worden vaak pinda's op de 31e gegeten, voor *good luck*.

Arubanen zullen niet binnenblijven als het nieuwe jaar ingaat: net voor middernacht gaan zij met wat geld in de linkerhand naar buiten. Na twaalf uur kunnen zij hun huis weer binnengaan; de rechterhand is nog steeds leeg, want die geeft het geld uit, maar het nieuwe jaar wordt mét geld begonnen.

En besef goed: de eerste persoon die het huis binnenkomt in het nieuwe jaar om een gelukkig nieuw jaar te wensen zal de schuld krijgen als het niet een goed jaar wordt. Daarom wordt hiervoor meestal een jong kind daarvoor uitgekozen, die nog onschuldig is en vast veel *suerte* zal brengen.

DANDE

Dandé is een echt Arubaans gebruik, dat niet in de Antillen voorkomt. Een klein groepje muzikanten komt zingend de beste wensen voor het nieuwe jaar brengen. Er wordt flink wat geïmproviseerd, om het geld dat ze voor de gitaar te krijgen, geluk in de liefde of gezondheid.

Ook wordt er wel eens een *lamoenchi* in vieren gesneden en het citroensap in de emmer met mopwater gegooid, waar *Florida water* in is gegoten. Florida water seerd, en het refrein is *An-i-nobe*, wat verbasterd Spaans is voor 'het nieuwe jaar is hier'.

De muziekinstrumenten die bij dandé gebruikt worden zijn de cuatro, de tambor (een drum) de gitaar en de rasp. Dandé was bijna uitgestorven op Aruba, maar kent nu een enorme populariteit. Gisteren werd er nog een festival gehouden bij de Trappersclub in Santa Cruz, waar twintig dandé-groepen aan meededen.

Het afsteken van vuurwerk is eigenlijk een Chinees gebruik: de boze geesten (*fucu*) worden door het lawaai verjaagd. Overal ter wereld is dit gebruik overgenomen. Hoewel de pagara's en ander vuurwerk dat hier volop wordt afgestoken, in Nederland verboden zijn omdat het zo gevaarlijk is, wordt er op Aruba legaal heel wat afgeknald en gerateld.

De pagara's die men in Nederland achter in een Chinees groentenwinkeltje stiekum kan kopen, worden daar wel gewoon op straat open en bloot afgestoken. Ze komen meestal uit België illegaal het land binnen, en vinden gretig aftrek.

We eten nog een kopje *soppi di bestia chikitu*, een *ayaca* en een appelflap en om twaalf uur roepen we *An-i-Nobe, bon aña nobo, happy new year* en een heel gelukkig nieuw jaar!

